

Ástin eigur lívið í okkum

Regin Dahl: Rekagrót. Yrkingar.

(Orð og lög 1985, 96 s. kr. 100.

Bakpermumynd: Anna Maria Dahl).

»Rekagrót« er býtt í bólk- og hóast bólkarnir hvort sær eru ymskir, so tekur tann næsti bólkurin innihaldsliga við, har tann frammanundan endaði. Á henda hátt verða yrkingar sum eru stak ólíkar í evni og viðgerð bregðaðar til eina samanhangandi heild. Tær verða sum perlar á tráði.

Fyrsti parturin er tann mest viðfevandi, tann sum nertir við tætt ymisligu evnini, sum kortini eru av sama tráði. Tann eyðkendir ironiurinn hjá Regini Dahl ger longu vart við seg í tí fyrstu yrkingini. »Á, tað er tvælt. Tað er ein háðandi tóni yvir yrkingini, yrkingin tosar spottandi portum av nútíðini upp í lag: »Á, tað er tvælt, at orðini liva — / týn tætt av dögum / sum kóp og geirfugl«. Fyri tann kalda materialist er einki á lívi, alt er bert til fyrri at verða brúkt, fyrri at gloypast. Sorandi alt fyrri sær týnir mannaættin egna framtíð, og »alt er av«.

»Tíbetur — tíverri« er sum eingilin og devulin, ið viðhvørt eru settir í erva og í neðra á eini síðu ella mynd, og har eingilin dregur tað góða fram, meðan devulin vendir tí sama við og visir, at tað í veruleikanum ikki er gott. Eingilin er góðvarin, devulin kyniskur. Í yrkingini verður hildið, at nú mátti at enda verja fríður í smábygdunum, nú alt tað yngra fólkíð er flutt burtur, men gakk: »baldrandi brennivinsbilar / ýla hvorja nátt / kring um evsta køst«. Sami táttur sum í fyrstu yrkingini verður tikin upp í »Havið doyri«, men hesa ferð er háðið flust burtur av, og bert álvarin er eftir. Regin Dahl er ikki blíður við mannaættina, sum ger sitt ítarsta fyrri at drepa havið, drepa »frumdarsteypíð«. Vit leggja ikki bert okkara næstu fortíð í oyði, men sjálvan upprunan.

Tú gerst av álvara greiður yvir breiddina í hesum fyrsta partinum, tá knappliga eftir teir stóru trupulleikarnar, ein veitslumið kemur sting-

andi. »Ólavsekuvítjan« er ein lítill beinrakin mynd, har ólavsekan er »stevnuhettustinni, / sjóstúkusvassi«, og dagurin aftaná er »bara klássur / og vampakot«. Tann óstöðuga og háfloygda veitslunáttin móttvegis gerandisdegnum, har tær vökr orðini og lótarar eru skarvaði burtur. (Hövundin hevur nortið við akkurat hetta í eldri yrkingum). Afturat at vit eru hopeys í okkara framferð í gerandisdegnum, at vit leggja alt í oyði rundan um okkum, so nyttar tónleikurin hjá okkum heldur einki. Í »Modern times« (tittulin sipar ivaleyst eisini til filmin hjá Chaplin) fær tónleikurin millum annað hesi kringu rimini oman yvir seg:

Á, Dávið, tín dári, við herpu í hond — tak Saul við á disco, so hvortur hvort ond, bæði góð og vánd. Har kemur ikki minsta hugans flog í námdin ella nánd.

Umfram yrkingar um fasistin í okkum, óvundsjóku, gleðina við at kaga eftir naknum gentum, so eru fleiri yrkingar um barnið, ið visir álit og brosar, hóast tað ikki hevur nógv gott í væntu frá lagnum. Barnið fær eina glóð at ana í tí pessimistiska misantropinum; helst tí hann gloymir seg burtur.

Tann deyða tilveran á bókasavnunum mótsett livhuganum í ungum árum er evnið í »Bókavardarhimpr«. Her aftur andstøðan millum liv og yrking, luttakara og eygleiðara. Mótsetningarnir kunnu ikki sameinast: fyrri at skriva mást tú eygleiða, men so livir tú ikki fult, og livir tú fult, so skrivur tú ikki. Hinvegin so er endaliga úrslitið tað sama: livskraftin fer við aldrinum, og »Gamlar bækur / molna burtur / á fjárlari kjallarahyll«. Hvussu tú so roynir at snúgva tær í tilveruni, so verður alt til stov.

»Yngri sonur« er yrkt inn í karmin um líknið um tann burturfarna sonin, men hevur síni egnu persónligu brigdi. Fyrsta orindi setir har og her upp, »hunnangs angir« móttvegis at »gæta svin« (frásøgnin tekur við eftir veitsludagarnar), og í

teimum báðum næstu orindunum verður søgan sögd, sakleysir barnadagar fylgdir av »Drykkjubólissætur, / givragleiv í gullskryddum skála«. Men so gerst søgan órvisi, sonurin vil ikki aftur: »Onga tíð heim aftur, / helvitis heldur — / her vil eg gæta svin«. Í líknilsinum fer sonurin heim og biður um at gerast bóarnaður hjá pápanum, men hjá Regini Dahl tekur sonurin ábyrgina av sínum egna vali, tekur ábyrgina av tí tilveru hann sjálvur keys. Men uppvøksturinn og heimstaðurin sita í honum, og yrkingin endar við hesum hugvekjandi reglum: »oman av heggum / hunangs angir«.

Yrkjaraleiklutin nertir Regin Dahl mangan við í skaldskapinum hjá sær, og samanberingin við smiðin er heldur ikki óvanlig, sum her í »Erpin orðadrangur«: »Smiða, smiða, / blás við bjølgi, / kyljandi vatn«. Tað kyljandi vatnið stoytir yrkingin eisini yvir seg sjálvandi, tí hvussu erpin orðadrangurin er, so er endin: »og síðan í Harrans hendur«, men í hesum er sjálvandi eisini hvíld.

»Skild kona« ferðast á markinum millum dreyms og veruleika. Hon er ein kvinnu, ið kemur til yrkingaran á kvöldi og »Gott er at riða og verða riðin. / Á gólvi. Viðhvørt. / Men hvat skal eg gera / við hetta býtta beistið, / tá ið røddir dagsins røpa?« Yrkingin er merkt av nærgangandi bersagni, ið næstan gerst ófantaligt, men sum í veruleikanum bert er tekin um, at hövundin er ærliga opinskárður. Hann sigur tað, sum onnur hugsa, men ikki ditta sær at bera fram, tí tær eru ov »pen«. Samstundis er eithvørt dreymakent yvir yrkingini, og tað eyðkenda spottandi skemtið hjá Regini Dahl dylur seg ikki, so heildarmyndin gerst álvari sveiptur í speisamanirni.

Seinasta yrkingin í fyrsta parti, »Foldin er góð«, ger í stuttum greiði fyrri viðurskiftunum millum mannaættina og foldina. Hvussu foldin norir okkum og gevur okkum jørðildi at skapa »fagrar listir, / brosandir kvendi, / leikandi børn«. Men so hvørt sum vit hava

Jógvan Isaksen ummælir

skapað okkurt dygdargott, so kemur tað bannsetta upp í okkum og vit »týndu so hvørt / hvørt fagurt ríki«. Í dag er tað tó ikki longur einstök ríki ið standa í váða, men »allir heimar«, og hövundin, sum ikki hevur álit á menniskjuni, lítir henni heldur ikki her til at kunna sær hógv. Hann endar at sitja til uttan vónir um eina framtíð: »Foldin var góð«. Men lesir tú yrkingina um aftur, so gerst hon meira áværing enn staðfesting: soleiðis verður endin, um menniskjan ikki ansar sær og tekur annað skinn um bak. Tær nógv vónirnar um eina umvenda mannaætt eru tó ikki til staðar.

Fyrsti partur fevnir frá tí nýfðda um lovorð til kvinnuna til jarðarinnar undirgang. Yrkjarin, sum kennir seg gamlan, heldur ikki, at nógv framtíð er í framtíðini, men barnið tað smilandi sakleysa er ein evarska glóð.

II

Fittur partur av yrkingum í øðrum bóli eru árstíðarlýsingar við persónligum viðmerkingum sum i-skoyti; t.d. »Sissast eitt sindur, / gamli skalli — / brátt munnu ósemdir heimsins / einki nerva teg longur«. Yrkingarnar lýsa árið í Danmark frá vetri til veturs, og tann seinasti »Ísbrækkudagur« endar ringin, men er samstundis annarleiðis, tí hon knappliga er í Føroyum. Hon fullfíggjar ta donsku røðina, men letur um so tíð upp heimiftir og ger ein annan ring, har yrkingin knýtt aftur til barnaárini.

Tær næstu yrkingarnar fara fram, har tær undanfarnu endu: í Føroyum. Tann langa »Takk fyrri í gjárkvöldi« er skrivað í sambandi við haldið, ið

var í Norðurlandshúsinum tá hövundurin fylti 65. Undirtittulin »av sonnum ein fegnisløta« skal uttan iva fatast bókstaviliga, men samstundis eru teir fimm partarnir ein long áværing, ein áheitan um ikki í veitslustundum at gloyma vandarnar og halda, at alt er gott. Heimurin kann sum einki leggjast í oyði, alt ov nógvir profetar av ymiskum slag saman er ikki av tí góða, ansið tykkum móti byttisligum felagskapi, vísið sama, og so endar yrkingin:

Vit, eitt sindur tiladurs — komnir synir teirra, ið veltu hesar traðir — Ikki fara vit fram eftir fummum. Gott er at búgva í egnum bóli.

Alt orindið sum tað er hevur duplutan týðning. Hvat viðvíkur at fara fram eftir fummum, so verður alt kanska væl og vírliga roknað út í dag og lagt til rættis, men í hesum sambandi kann viðmerkjast, at nógvir traðir eru ikki eftir, so... Vit hava heimastryi, men hvussu egið bólið er, tá hugsað verður um studninguttanfrá, er kanska ivingarsamt, og Norðurlandshúsið kann neyvan skirast føroyskt ból. Yrkjarin hevur havt eitt skemtiligt og hugnaligt kvöld, men tekur sær fyrri tí rættindi at vísa á vandar av ymiskum slag.

Í fleiri yrkingum verða farnir vinnemintir, og ein kensla av einsemi snikar seg inn á hövundan, og í »Fráfaringarsúði« tekur hann saman um, hvat ið eftir er: »Ástárlivdin — / einans ástárlivdin / eftir«. Annar partur tekur við í Danmark og lýsir árstíðirnar og viðhvørt lagið hjá yrkingaranum, har hann millum fýsini heldur tað man vera

sum frægest at vera stólskur, taka við lagnumi sum hon er. Yrkingarnar úr Føroyum eru einamest minni og heilsanir til livandi og (mest) farnar vinir. Umfram einstøk veitslukvöld so ræður kuldi, og einasti fjálgin er kærleikshitin.

III

Triði partur er settur saman av ástaryrkingum, og tann yndisligasta og deiligasta er eftir minari fatan »Fráfaringartímin«. Yrkjarin gliður í trimum orðum frá landslagnum, sum enn valla varir av sólarrisinum til sama lýsið á ástarfelagan:

Hetta merkiliga lýsið oman av brekkum fyrri dag — svøvntygðar standa sólurnar, heftar av dropavefri — ljósgeislar av og á nema við náttarspunan. Enn ikki dugur.

Limir tinir, fagrari enn gjøll og fjarar gjáir — fráfaring.

Hetta loyndarfulla lýsið oman at lendum fyrri dag.

Bit merki í, hvussu rørsan í yrkingini er úr erva og omaneftir, hvussu tú innihaldsliga spakuliga skreiðir oman brekkurnar, gjøgnum boin og oman til ástarbólið. Í øðrum orindi verður gentan lýst við natúrmetaforum, og hon og landslagið eru eitt, eru av sama slag. Meðar genta og landslag verða sameind, so verður hinvægin landslagið gjørt erotiskt, og tann endalige samanknýtingin fer fram seinasta orindi, har lýsið »oman av brekkum« er skift um við lýsið »omar at lendum«. Samanrenningin millum natúr og